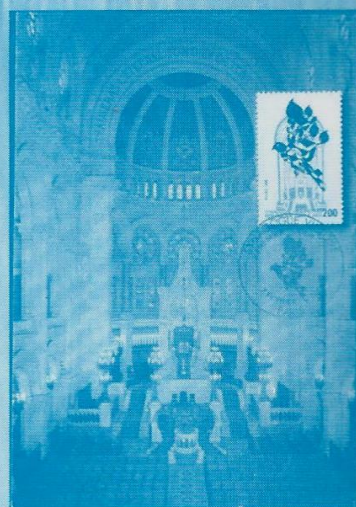

אפריל-יוני 2010 ■ מס' 93 שנה 19

איש באמונתו

נושאון - ביטאון איל"ת - אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בעריכת יורם לוביאניקר ואריק שורץ

עורך גרפי: הדי אור

דוא"ל: noson.ed@gmail.com

בית יואל, נמל תל אביב 40, תל אביב 63506

Nos'on ISSN 0792-6448

תוכן העניינים:

	דבר העורך	עמ' 2
	מסעות הצלב הראשונים	עמ' 3
	בודהא והעקרונות הבסיסיים	עמ' 10
שמוליק כהן	של הבודהיזם	
	חוקי הכשרות על קצה המזלג	עמ' 17
ד"ר אלי מועלם	פתרון החידה הבולאית	עמ' 21
אריק שורץ	בולים מספרים על דרוזים	עמ' 22
	הטור של דובוש	עמ' 26
ד"ר שמעון אביבי	הגדרה קולעת בול	עמ' 30
יורם כהן	הכה את המומחה	עמ' 31
אסף אברהם	מכתבים למערכת	עמ' 32

ועד האגודה והפעילים:

יו"ר - ד"ר יהושע מגר (מעלה גיא אוני 228, ראש פינה 12000, 052-8802725)
סגן יו"ר - מנחם לדור (ת.ד. 340, הר אדר 90836, 054-4825007)
סגן יו"ר - זהר נוי (ת.ד. 62029, תל אביב 61620, 052-2641769)
מזכיר - יורם לוביאניקר (בית יואל, נמל תל אביב 40, תל אביב 63506, 054-5402723)
גזבר - שלמה וורגן (רח' ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503, 054-6855951)
חבר ועד - נמרוד דגני (אנה פרנק 6, רמת גן 52526, 050-5339265)
ועדת ביקורת - יוחנן מי-רז (יו"ר), חגי זהר, משה רימר.
עורכי נושאון - יורם לוביאניקר (054-5402723), אריק שורץ (052-2442502)

שירותים לחברים: נושאון - ארבע פעמים בשנה, נושאונט - ארבע פעמים בשנה, נושאונצ'יק - 12 פעמים בשנה, פורום אינטרנטי, מכירות פומביות, שירותי ספריה תימאטית, מפגשים, סמינרים והרצאות, צוות מומחים, "שבל" (ביטאון התאחדות בולאי ישראל).

דמי חבר (2010): מבוגר - 120 ₪, נוער - 60 ₪.

תאריך אחרון למשלוח חומר לחוברת הבאה: 1.6.10

דבר העורך

שלום לכם,

הגליון הפעם עוסק בדתות שונות. מאמרו של **שמוליק כהן** מוצג הפן של מלחמה בין דתות – המאמר מוקדש למסעות הצלב הראשונים. במיוחד ראוי לשים לב כי חלק ממסעות הצלב לא היו קשורים כלל לארץ ישראל – עובדה אשר רבים לא מודעים לה כלל. **ד"ר אלי מועלם** מציג לנו את עקרונות היסוד של הבודהיזם, ואילו מאמרו של **ד"ר שמעון אביבי**, חוקר העדה הדרוזית, עורך לנו הכרות עם העדה וחושף גם את הפן הפוליטי שבהנפקת בולים. מאמרו של **אריק שורץ** מסביר את חוקי הכשרות ביהדות, בעוד שהנצרות מיוצגת בגליון במאמר העוסק בשילוב ילדים בחגים ובטקסים בדת זו (הטור של דובוש). ובהזדמנות זו, תודה **למיכל**, ביתו של דובוש המסייעת לו בהכנת הטור.

האסיפה הכללית של איל"ת לשנת 2010 התכנסה ב-18 במרץ, אחרי שגליון זה כבר ירד לדפוס. בגליון הבא נביא את הדו"ח הכספי ונדווח על תוכן המפגש.

על הפיסקה הבאה היינו שמחים לפסוח, אך כנראה שלא ניתן בלעדיה. חברים רבים עדיין לא שילמו את דמי החבר שלהם לשנת 2010. פעילות האגודה עולה כסף, ואנו חייבים לשמור על תקציב מאוזן. אנא סייעו לנו בכך! אם עדיין לא שילמתם את דמי החבר בסך 120 שקל (60 שקל לנוער) – אנא **עשו זאת היום**. שילחו המחאה לפקודת איל"ת אל הגזבר, שלמה וורגן (בכתובת: ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503).

הימים ימי חג הפסח. זוהי הזדמנות מצויינת להמליץ בחום על ההגדה הבולאית אותה כתב חברנו **משה רימר**. לדעתנו זוהי יצירת מופת של ממש, ומשה ראוי לכל שבח על עבודתו. גם איכות ההדפסה הגבוהה ראוי לציון. להזמנות במחיר המוזל של החברים בהתאחדות בולאי ישראל יש לפנות להתאחדות בטלפון 03-6295547.

חג שמח,
יורם ואריק.

מסעות הצלב הראשונים שמוליק כהן

מסע צלב כנגד
מחלת הסרטן.

האסוציאציות המתקשרות למושג "מסע צלב" שונות מאדם לאדם או לפחות מחברה לחברה. יש הרואים במסעות הצלב מלחמת קודש. בעיני אחרים זוהי מלחמת חורמה (לאו דווקא בהקשר הדתי), מלחמה קולוניאלית ועוד. את השיעור הזה למד נשיא ארצות הברית לשעבר, **ג'ורג' בוש**, לפני כתשע שנים, כאשר התייחס למלחמה באפגניסטן כמסע צלב כנגד הטרור. התגובות הזועמות בעולם המוסלמי והערבי, אילצו את בוש להתנצל על בחירת המילים שלו. אולם מהם, בעצם, מסעות הצלב? מדוע החלו? מתי הם הסתיימו ומדוע? על שאלות אלה ואחרות אנסה לענות במאמר זה.

היוזמה למסע הצלב

סיפורם של מסעות הצלב החל רחוק מכאן, בעיר קלרמון שבצרפת. בשנת 1095 התכנסה בעיר זו ועידה דתית שעיקרה היה רפורמה בכנסייה הצרפתית. הועידה עצמה הייתה צנועה למדי, לא המקום או המעמד שהיינו מצפים שיהווה את תחילתו של תהליך הסטורי בן מאתיים שנה. השתתפו בה מספר בישופים ואנשי אצולה מצרפת. בלטו בהיעדרם בישופים מהדומינה המלכותית בצרפת (עקב החרמת המלך **פיליפ הראשון** על ידי האפיפיור). כמו כן לא נכח בה אף נסיך אירופאי חשוב. ביום האחרון לוועידה נשא דברים האפיפיור **אורבאן השני**, ובנאומו קרא לשחרור הקבר הקדוש מידי הכופרים. על מידת ההפתעה מהתגובה לנאום ניתן ללמוד מכך שנאומו של האפיפיור לא תועד, וקיימות היום לא פחות מארבע גרסאות לנאומו, כולן נכתבו לאחר הצלחת מסע הצלב הראשון, ומן הסתם "הותאמו" לתוצאה ולתפיסת עולמם של המתעדים.

מסע הצלב של האיכרים

מיד לאחר פרסום קריאתו של האפיפיור החל באירופה גל של התגייסות למען המטרה אותה הציב. הגיוס למסעות הצלב נבע גם מגורמים כלכליים וחברתיים, אך בשל קוצר היריעה לא אנתח אותם במאמר זה. איכרים רבים לא המתו לארגון הכוחות הצלבניים, והתארגנו באופן עצמאי על מנת להלחם את מלחמתו של ישוע. לא רק איכרים בודדים החלו במסע מזרחה: כרוניקות נוצריות מספרות על כפרים שלמים שהחלו לנדוד לכיוון ירושלים. היה זה מסע הצלב של האיכרים, שהקדים את מסע הצלב הראשון. בדרכם דרום מזרחה לאורך הריין והדנובה הם פרעו ביהודים, והחריבו קהילות שלמות. אלו הם פרעות תתנ"ו הידועות לשמצה. תפילת אב הרחמים, הנקראת בבתי הכנסת האשכנזים בכל יום שבת, חוברה לאחר פרעות אלו.

גורלם של האיכרים עצמם היה רע ומר. רבים מהם נהרגו בידי האוכלוסיה המקומית בהונגריה ובבלקאן הביזאנטי. אלה שהגיעו לבוספורוס הועברו על ידי הקיסר הביזנטי לצד האסיאתי של המיצרים, ניסו לתקוף את המוסלמים והושמדו על ידיהם. יש לציין, שבעולם הנוצרי נשמעו קולות שטענו שהשמדת האיכרים הייתה עונש משמים עקב הטבח ביהודים.

מסע הצלב הראשון

בינתיים התארגן מסע הצלב הראשון תחת הנהגת אבירים לוחמים. בראש המסע עמד נציג האפיפיור, **אדימאר דה פואי**, שהיה לכאורה המפקד העליון. בפועל הפיקוד התחלק בין מפקדי המחנות השונים, שהחשובים שבהם היו **גוטפריד מביוון**, **טאנקרד ורימונד מסן ז'יל**. מחנהו של גוטפריד הלך באותו מסלול של מסע הצלב של האיכרים. ניתן להבין את המבוכה של הקיסרות הביזנטית למראה מחנה הצלבנים המתדפק על גבולותיה. אחד הבישופים בבלקן אף ציין, שאין הוא יודע האם השם היאה לתנועת הצלבנים הוא מעבר או פלישה. החשדנות בין שני הצדדים נבעה לא רק מהזכרונות הקשים של מסע הצלב של האיכרים, אלא גם מההבדלים הדתיים בין שני הצדדים. בעוד הצלבנים היו קתולים, היו הביזנטים אורתודוקסים. לבסוף התיר להם הקיסר הביזנטי מעבר בתחומי קיסרותו, ואף סייע להם במורי דרך.

מסע הצלב הראשון.

לאחר כיבוש אנטיוכה ביוני 1098, ועוד בטרם הגיעו לארץ ישראל, נתעורר תיאבונם של האצילים. הם ניסו להשתלט על שטחים – לאו דווקא על חשבון המוסלמים – ולהקים לעצמם מדינות. כך, למשל, השתלט אחיו של גוטפריד מביוון, **באלדוין הראשון**, על אדסה, מדינה נוצרית, שרוב תושביה היו ארמנים. רצונם של האצילים הבכירים לתפוס לעצמם טריטוריות היה לצנינים בעיני מרבית המשתתפים במסע הצלב. לא לשם כך הם עזבו את אירופה! שאיפתם הייתה להגיע לירושלים ולטהר את הקבר הקדוש. רק לאחר שחלק מהיחידות הצלבניות איימו לשרוף במו ידיהם את אנטיוכיה המשיך המסע בדרכו לירושלים.

ביוני 1099 הגיעו הצלבנים לנבי סמואל. לראשונה מאז תחילת המסע הם ראו את ירושלים, וגל רב עוצמה של התרגשות תקף אותם. הם הטילו מצור על העיר, ולאחר שה"טקטיקות הדתיות" (תפילה, צום והקפת החומות) נכשלו, הם בנו כלי מצור וב-15.7.1099 פרצו לעיר. הפריצה לירושלים לוותה במעשי טבח איומים. היסטוריונים אומדים את מספר ההרוגים מקרב תושבי העיר בין עשרים לשלושים אלף. יהודי ירושלים, שלחמו שכם אל שכם יחד עם תושביה המוסלמים, נטבחו אף הם. היהודים שלא נלחמו אלא התפללו בבית הכנסת נכלאו על ידי הצלבנים בתוך בית הכנסת ונשרפו חיים. מספר מוסלמים שהצליחו לברוח למצודת העיר (מגדל דוד של ימינו), נכנעו לריימונד מסן ז'יל, והלה איפשר להם לצאת בבטחה מהעיר.

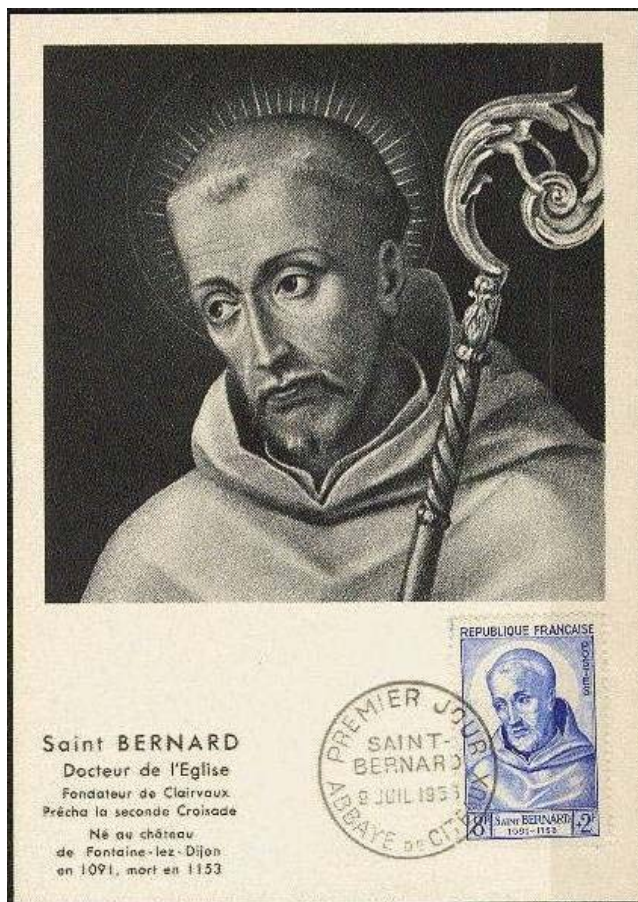

כיפת הסלע הפכה לכנסייה נוצרית.

לאחר כיבוש ירושלים הוקמה המדינה הצלבנית, ובראשה עמד גוטפריד מביוון. כיפת הסלע הפכה לכנסייה נוצרית בשם "מקדש האדון", ומסגד אל אקצא הפך ל"מקדש שלמה". בתחילה הוא שימש כארמונו של המלך הצלבני, ולאחר מכן כמפקדה של מסדר אבירים לוחמים בשם המסדר הטמפלרי. מסגד אל אקצא בנוי על גבי קמרונות, שחלקן שימשו כאורוות, שזכו לשם אורוות שלמה. כמובן ששלמה המלך כלל לא זכה לראות את הקמרונות שנבנו כ-900 שנה לאחר מותו.

מסע הצלב השני

מסע הצלב השני קשור בנפילת אדסה, הנסיכות הצלבנית שהוקמה על ידי באלדווין הראשון. נפילתה של הנסיכות קשור בטעות פטאלית שביצע שליטה, **הנסיך ז'וסלין**, וביחסיו המעורערים עם **ריימון מפואטייה**, נסיך אנטיוכיה. כאשר פתח המצביא המוסלמי **זנגי** בהתקפה על אחד מיריביו התורכים, הניח הנסיך ז'וסלין שלא נשקפת לו כל סכנה בחזית המזרחית, ועבר עם צבאו לחלקה המערבי של הנסיכות. זנגי שמע על כך, ערך מסע לילי גשום והופיע אל מול חומות בירת הנסיכות. חודש שלם צר זנגי על אדסה. ריימון מפואטייה היה יכול לסייע - נסיכות אנטיוכיה גבלה בנסיכות אדסה מצד דרום - אולם בשל יריבותו האישית עם ג'וסלין הוא בחר שלא לנקוף אצבע. יומיים לפני תום 1144 נפלה נסיכות אדסה לידי זנגי.

ברנארד מקליבו היה המארגן של מסע הצלב השני. גלוית מירב.

נפילתה של אדסה זעזעה את אירופה. האפיפיור **אוג'ניוס השלישי** קרא למסע צלב נוסף, שישחרר את אדסה מיד הכופרים. המארגן של מסע הצלב השני היה **ברנארד מקלירבו**, התיאולוג המשפיע ביותר בעולם הנוצרי באותה תקופה, מורהו של **אוג'ניוס השלישי**, ויועצם של מלכי צרפת לואי השישי והשביעי. תמיכתו של ברנארד מקליבו לא היתה עניין של מה בכך: הוא היה אדם רוחני מאוד, ולא ראה משמעות מיוחדת להיבט הטריטוריאלי של מסעות הצלב. מבחינתו, המטרה של מסע הצלב, לא היתה שחרורה של אדסה, אלא הצלת נפשו של האביר המאמין, העומד למבחן עליון, בו הוא מסכן את נפשו ומוכן למות כקדוש למען המטרה. הצלת נפשות המאמינים הנוצרים היתה חשובה לו יותר מהנקמה בכופרים, ושחרורה של אדסה לא היה אלא תוצאת לוואי. לכן, למרות שמטרת מסע הצלב היתה אדסה, הותר לחלק מהכוחות

להילחם בשבטים פגאנים באזור הים הבאלטי וכן במוסלמים בחצי האי האיברי. הכרתם של הלוחמים כצלבנים לא היתה עניין סמנטי או סמלי בלבד: היא איפשרה להעניק להם מחילה על חטאיהם, וזכויות כלכליות שונות.

באפריל 1147 יצא לדרך המחנה הגרמני בראשותו של הקיסר **קונראד השלישי**. המחנה הצרפתי יצא חודשיים לאחר מכן בהנהגת המלך **לואי השביעי**, אולם הגרמנים לא המתו לבואם: הם הסתערו קדימה, הושמדו כמעט לחלוטין וקונראד השביעי עצמו נפצע. הצרפתים לא הסיקו את המסקנות, המשיכו בדרכם דרומה, ונחלו מפלה איומה.

מידי הסלג'וקים. שרידי הכוחות הגרמנים והצרפתים הצליחו להגיע לארץ ישראל, שם חברו לאנשי ממלכת ירושלים והתקיפו את דמשק, אך גם התקפה זו נכשלה. מסע הצלב השני נכשל לחלוטין. ספיקות החלו מכרסמים בקרב אנשי אירופה בקשר למסעות הצלב. ספיקות אלה ימשיכו לכרסם בליבם עד להפסקת המסעות.

מסע הצלב השלישי

ממלכת ירושלים הצלבנית התקיימה עד שנת 1187. בשנה זו הצליח **סלאח א-דין** להשמיד את הצבא הצלבני בקרב קרני חיטין. רבים מבני האצולה של הממלכה הצלבנית נהרגו או נלקחו בשבי, וכך גם ה"צלב האמיתי", זה שעליו לפי המסורת נצלב ישוע. צלב זה מעולם לא נמצא מאז הקרב, אך פיסות ממנו נמצאות, לפי מסורות מקומיות שונות, בכנסיות בכל רחבי העולם. קרב קרני חיטין הוא אחד הקרבות החשובים ביותר בהיסטוריה של האיסלם, ורבים בעולם הערבי מייחלים לסלאח א-דין מודרני שישמיד את צבא הצלבנים המודרנים, דהינו צבא ההגנה לישראל.

סאדם חוסיין דימה את עצמו, בין השאר, לסלאח א-דין מודרני.

לאחר השמדת הצבא הצלבני עבר סלאח א-דין לאורך הארץ והישובים הצלבניים חסרי המגן נכנעו בפניו בזה אחר זה. שאיפתו הגדולה הייתה לכבוש את ירושלים בקרב, כדי לנקום על נפילתה האלימה של העיר לידי הצלבנים שמונים ושמונה שנה קודם לכן, אך לבסוף הסכים לקבל את כניעתה. הממלכה הצלבנית קרסה ונעלמה.

קרב קרני חיטין.

התמוטטות הממלכה הצלבנית זעזעה את אירופה. האפיפיור **אורבן השלישי** התמוטט ומיד לאחר המפלה בקרני חיטין. יורשו, **גרגוריוס השמיני** החל לתכנן את מסע הצלב השלישי, וכשנודע על נפילת ירושלים, הוא פירסם קול קורא למסע צלב נוסף, אך שבועות ספורים לאחר מכן הוא מת. המשימה עברה לידי האפיפיור החדש, **קלמנס השלישי**, שהחל את כהונתו בקריאה למסע צלב שלישי.

את מסע הצלב השלישי הובילו שלושת השליטים הגדולים של אירופה: קיסר גרמניה **פרידריך הראשון ברברוסה**, מלך אנגליה **ריצ'ארד לב הארי** ומלך צרפת **פיליפ השני**. גם הפעם היו היהודים ה"כופרים" הראשונים שטופלו על ידי ההמון. פרעות לונדון ופרעות יורק ערערו לחלוטין את

מסע הצלב השלישי החל ב-1189.

מעמד היהודים באנגליה, והחלו את התהליך שהוביל לפקודת גירוש היהודים בשנת 1290. ראוי לציין שברנרד מקלירבו ופרדריך ברברוסה נקטו גישה נחרצת כנגד הפרעות, ועשו ככל יכולתם להגן על היהודים.

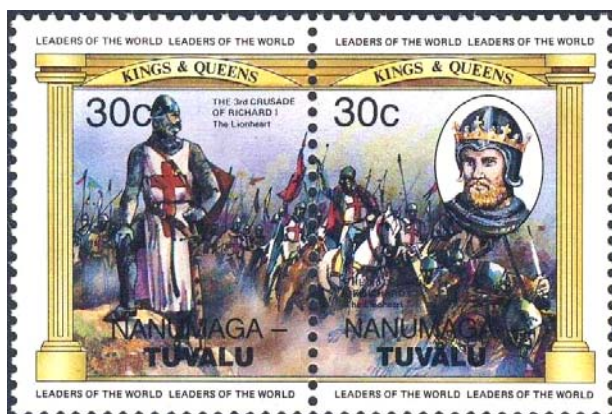

פרידריך ברברוסה היה מראשי מסע הצלב השלישי.

מסע הצלב השלישי נועד להסתמך בעיקר על הגרמנים בפקודו של פרדריך ברברוסה. כוח זה התמודד בהצלחה עם התקפות מצד שודדים באזורי הספר של האמפריה הביזנטית,

כמעט שנקלע למלחמה כנגד האמפריה הביזנטית ואז, בהתקרבו לשערי ארץ ישראל ארע אסון. פרדריך ברברוסה טבע למוות, המחנה הגרמני התפורר, ורק חלק קטן ממנו המשיך עם **פרדריך משוואביה**, בנו של פרדריך ברברוסה, לכיון סוריה. באוקטובר 1190 הגיעו שרידי הכוח הגרמני לחומות עכו. לאחר מספר חודשים נהרג פרדריך משוואביה בקרבות ובכך הקיץ הקץ על הכוח הגרמני.

הכוח הצרפתי שמנה כ-2000 לוחמים הפליג ממסינה, ונחת בחוף עכו באפריל 1191. גם הכוח האנגלי הפליג ממסינה, אך בשל סערה נסחפו מרבית הספינות לרודוס. ספינת הדגל, ועליה ארוסתו ואחותו של ריצ'ארד לב הארי, נסחפה לקפריסין. השליט המקומי, **איסאק קומנינוס**, סירב לשחרר את האוניה ואנשיה, וריצ'ארד לב הארי כבש את האי. מכאן ואילך הפכה קפריסין למדינה צלבנית, עד לכיבושה על ידי ונציה לקראת סוף המאה ה-15. מקפריסין הפליג ריצ'ארד לעכו, והגיע אליה ביוני 1191.

ריצ'ארד לב הארי בראש כוחותיו.

במשך שלוש שנים הייתה עכו הזירה העיקרית של מסע הצלב. **ג'י דה לזיניאן**, המלך האחרון של ממלכת ירושלים הראשונה החל במצור על עכו כבר בשנת 1189, ואילו הצטרפו שליטי אירופה. סלאח א-דין חש לעזרת עכו וצר על הצלבנים הצרים על עכו. כך מצאו עצמם הצלבנים בחזית כפולה: מצד אחד העיר עכו, ומצד שני כוחותיו של צלאח א-דין. כאשר ניסו הצלבנים לפרוץ לעיר, תקפו כוחות סלאח א-דין את הצלבנים ואילצו אותם להפסיק את ההתקפה. כאשר התקיפו הצלבנים את כוחות סלאח א-דין, הגיחו חיילים מהעיר הנצורה והחלו לתקוף את הצלבנים מאחור.

הגעת הכוח האנגלי סימנה את המהפך. הצלבנים החלו לתקוף את העיר פעם אחר פעם. במקביל החלו לערום סוללות בחפיר העיר, ובמקומות מסויימים גובה החומה כבר היה כקומת אדם. לאנשי עכו לא נותרו ברירות רבות, וב-12.7.1191 הם נכנעו. לפי הסכם הכניעה התושבים היו שבויי מלחמה, ועל סלאח א-דין הוטל לפדות אותם ולהחזיר את הצלב האמיתי, שנפל בידי המוסלמים בקרב קרני חיטין, לידי הצלבנים.

לאחר כיבוש עכו הודיע פיליפ השני על חזרתו לאירופה, פרדריך משוואביה נהרג במלחמה על עכו, וריצ'ארד לב הארי נותר המלך היחיד שנותר במערכה. מאחר וסלאח א-דין לא מיהר להשלים את התחייבויותיו לפי הסכם הכניעה של עכו, רצח ריצ'ארד 2700 שבויים מוסלמים. והחל בתנועה איטית דרומה, לאורך מישור החוף.

ההתנגשות הבאה בין הכוחות הייתה כעבור שבועיים וחצי בארסוף. תחילתה במטר כבד של חיצים אותם ירו הקשתים המוסלמים על עורפו של המחנה הצלבני. הכוחות הצלבנים לא איבדו את עשתונותיהם, עברו להתקפת נגד והיכו את המוסלמים מכה ניצחת. קרב ארסוף נחשב לאחת התבוסות הקשות ביותר של סלאח א-דין.

ריצ'ארד לב הארי
לא ניצל את ההצלחה.

הייתה זו שעת כושר עבור ריצ'ארד לב הארי. המורל בקרב כוחותיו הרקיע שחקים, בעוד שהצבא המוסלמי היה בשפל. לאחר קרב ארסוף לא העזו המוסלמים להפריע להתקדמות כוחות הצלבנים. אילו היה ריצ'ארד עולה על ירושלים, סביר להניח שלא היה נתקל בהתנגדות משמעותית. במקום זאת הוא המשיך ליפו, והקדיש חודשיים תמימים לביצור העיר. המוסלמים ניצלו את פסק הזמן והחלו במדיניות של אדמה חרוכה, תוך שהם משמידים כל ישוב או מבצר שעלול היה להפוך לנקודת אחיזה עבור הצלבנים. מדיניות זו נועדה למנוע מהצבא הצלבני מקומות חניה נוחים, וחשפה את החולשה האמתית של הכוחות הנוצריים: מחסור בכוח אדם לשיקום המצודות והישובים החרבים. הם נאלצו, איפוא, להסתפק ברצועה הצרה שכבשו לאורך מישור החוף.

הצלבנים התקדמו בעצלתיים והגיעו עד איזור לטרון החרב. כאן, כשלושים קילומטר מהעיר הקדושה, ומבלי שהפסידו בקרב, ניתנה הוראה לחזור לכיון מישור החוף. מדוע? מדוע ריכוז מאמץ אדיר, מסע בן אלפי קילומטרים שנמשך מספר שנים נפסק דווקא על סיפה של ירושלים, ללא לחץ מוסלמי? סביר להניח, כי ריצ'ארד חשש שאין לו מספיק כוח אדם לצור על ירושלים ובמקביל לדאוג לאבטחת הדרך בין העורף ביפו לחזית הירושלמית. עבור המוסלמים היה זה נס של ממש: הם התקשו להאמין שהצלבנים, נגדם לא העזו לעמוד מאז התבוסה בקרב ארסוף, נסוגו ללא קרב והשאירו את ירושלים מוסלמית.

סלאח א-דין נאבק על ירושלים.

בשלב זה נפתח משא ומתן בין שני הצדדים, אך עקב פערים גדולים בעמדות הוא נכשל, והמלחמה חודשה. לאחר מספר חודשי לחימה, במהלכם השתלטו הצלבנים על מישור החוף הדרומי ועל לטרון, ונסוגו מהם ללא קרב, היו שני הצדדים בשלים למו"מ. הפעם, היה ברור שגבולות המדינה הצלבנית ישקפו את ההישגים הצבאיים של הצלבנים, דהיינו מדינה קטנה יחסית לאורך מישור החוף של ארץ ישראל. שתי הבעיות העיקריות היו הגדרת מעמדה של ירושלים (יש דברים שלא משתנים...) וגבולה הדרומי של הממלכה הצלבנית. סלאח א-דין דחה מכל וכל את ההצעה לחלוקת העיר. באשר לגבול הדרומי של הממלכה הצלבנית, דרש סלאח א-דין שהגבול הדרומי של הממלכה יהיה בארסוף. לעומת זאת דרשו הצלבנים שיפו תיכלל בממלכתם.

לנמל יפו נודעה
חשיבות אסטרטגית

עכו הייתה לבירת
ממלכת ירושלים השנייה.

ההתעקשות על יפו לא הייתה מקרית. ככל הנראה חשש סלאח א-דין שהנמל, הקרוב יחסית לירושלים, ישמש להבאת תגבורת צלבנית. כאשר חש סלאח א-דין שהמו"מ אינו מתקדם, הוא החליט להתקיף את יפו. וכך, ביולי 1192 הוא החל לצור על העיר. במשך מספר ימים לחמו שני הצדדים, והמוסלמים הצליחו לחפור מתחת לביצורי הצלבנים ולמוטט את חומת העיר. מגיני יפו נסוגו למצודה שעל הגבעה מעל הנמל. כאשר הכל נראה אבוד הגיעה תגבורת בפיקודו של ריצ'ארד לב הארי בספינות מעכו. התגבורת שינתה לחלוטין את פני הקרב, והצלבנים הצליחו להדוף את המוסלמים מיפו.

קרב יפו היה האפיזודה הצבאית האחרונה של מסע הצלב השלישי. בשניים בספטמבר 1192 נחתם ביפו הסכם השלום בין הצלבנים לבין סלאח א-דין. גבולה הדרומי של הממלכה הצלבנית נקבע ביפו. ביצורי אשקלון נהרסו, והוכרה זכותם של הצליינים לעלות לירושלים ללא נשק ומבלי לשלם מיסים. מבחינת הצלבנים הסעיף הנוגע לירושלים היה משפיל. הגישה שלהם לכנסיית הקבר, הסיבה למסעות הצלב, היתה בחסות הסולטאן, ולא כאדוניה של ירושלים, אך צרותיו מבית של ריצ'ארד לב הארי, העייפות משנות המסע והמלחמה וההכרה של ריצ'ארד בחוסר התוחלת של הניסיונות לכיבוש ירושלים עשו את שלהם. הממלכה הצלבנית השנייה, היתה לעובדה מוגמרת כמו גם המשך שליטת המוסלמים בירושלים. בהיעדרה של ירושלים, הפכה עכו לבירת ממלכת ירושלים השנייה.

בכך לא תמו מסעות הצלב, אך על כך - במאמר אחר.

שמוליק כהן הוא מורה דרך במקצועו ואוסף את נושא הסכסוך הישראלי – ערבי.
כתובתו לצורך תגובות: scohn@netvision.net.il

בודהא והעקרונות הבסיסיים של הבודהיזם ד"ר אלי מועלם

"ואני לא לימדתי אלא זאת – הסבל והשחרור מהסבל" – גאוטאמה סידהארטה

בודהא.

לידתו של הנסיך גאוטאמה סידהארטה.

הנסיך סידהארטה קוצץ את שערו
והופך לנזיר נודד.

הבודהיזם הוא פילוסופיה ואורח חיים המתבססים על משנתו של **גאוטאמה סידהארטה** המכונה בודהא ("האדם המואר"), ששמים להם למטרה את הפסקת הסבל האנושי. אורח חיים זה מציב במרכז את דרכו האינדיווידואלית של המאמין להגשמה עצמית. אדם המנסה להמנע מהסבל האנושי ולהשתחרר מכבליו יפעל לפי משנתו של הבודהא והוא אינו תלוי בחסדי כח עליון או כח חיצוני אחר.

גאוטאמה סידהארטה והולדת הבודהיזם

הבנת תולדות חייו של גאוטאמה סידהארטה חשובה להבנת העקרונות עליהם מבוסס הבודהיזם. על פי המסורת נולד גאוטאמה כנסיך למשפחת מלוכה בלומביני, צפון-הודו (כיום נפאל) במאה השישית לפני הספירה. כאשר הרתה אמו של גאוטאמה, **מהמאיא**, היא חלמה כי גור פילים לבן נושא צמח לוטוס חדר לרחמה. פירוש החלום היה כי יוולד לה ילד שיהיה קיסר ולוחם אדיר או שיחווה את הסבל האנושי וינסה להביא לו גאולה. לידתו של גאוטאמה לוותה באירועים על-טבעיים וכל שוכני השמיים נאספו לחזות בלידה. בלידתו, נעמד גאוטאמה על רגליו והכריז כי זו תהיה לידתו האחרונה. הוריו של גאוטאמה, ברצונם כי בנם יהיה לקיסר וימנע מיעודו הרוחני, העניקו לו חיי מותרות בארמונם ומנעו ממנו לחזות בסבלם של אנשים.

חייו של הנסיך גאוטאמה השתנו כאשר בסיוריו נתקל במקרה בשלושה מחזות שונים – איש זקן, אדם חולה וגופה המובלת לשריפה. מראות אלו זעזעו אותו וגרמו לו להרהר בטבעו של הסבל האנושי. גאוטאמה עזב את הארמון, נטש את משפחתו והפך לנווד חסר-בית. הוא החל ללמוד טכניקות

מדיטטיביות שכללו סיגופים קיצוניים, שמטרתם הכנעת הדחפים והתשוקות החומריות. לאחר מספר שנות סגפנות הבין שדרך קיצונית זו אינה מניבה הגשמה רוחנית ואינה דוחה את הסבל.

שימוש במוטיבים בודהיסטיים בבולאות

בבולים רבים מארצות המזרח הרחוק משולבים מוטיבים מהבודהיזם המתארים נושאים מגוונים. להלן שלוש דוגמאות של בולים שהונפקו לכבוד ארגונים ואירועים שונים, ואשר עיצובם מכיל אלמנטים בודהיסטיים:

בול שהונפק לכבוד השירות המטאורולוגי הלאומי מתאר את **נאנג מכלה**, אלת הים. אלה זו עפה מעל ימים סוערים ומצילה מלחים בעזרת טבעת הקסם שלה.

בול שהונפק לציון 25 שנה לארגון האומות המאוחדות מתאר את בודהא בתנוחה (מודרה) שמשמעותה הרגעת רוחות מלחמה בין עמים – אחד מתפקידיו של הארגון.

בול שהונפק לכבוד "העשור ההידרולוגי הבינלאומי" בחסות יונסקו מתאר את **נאנג ת'וראני**, אמה אדמה. לפי המסורת כשישב בודהא תחת עץ הבודהי הגיע אליו מלך השדים, **מארה**, עם צבאו וניסה למנוע ממנו להגיע להישגיו הרוחניים. נאנג ת'וראני סחטה מים מצמיתה והטביעה את צבאו של מארה. סיפור זה מסמל את נצחון הטוב על הרשע.

לילה אחד, בעודו יושב תחת עץ הבודהי בבודהי-גאיה, עבר גאוטאמה דרך ארבעת השלבים של טרנס מדיטטיבי ובסופם הגיע להארה בדבר הסבל האנושי ונגלו לפניו עקרונות תורתו: היאחזות בתופעות חולפות כמו דברים חומריים ורגשות הנה טעות יסודית של בני האדם וכי טבעו של הסבל האנושי מתקיים במעגל אינסופי של לידה ומוות (סמסרה). הדרך להשתחרר מדרך זו היא באמצעות הבנה ומודעות לתהליך. מצב תודעתי זה, שאינו חווה את הסמסרה, הוא הנירוואנה. גאוטאמה גילה דרך חדשה שאינה סיגוף ואינה מתענגת על החושים וכינה אותה "דרך האמצע". הוא גילה כיצד ניתן למגר את הסבל בעזרת מדיטציה ולהשתחרר מהסמסרה למצב התודעה של הנירוואנה – בכך הפך לבודהא.

בודהא תחת עץ הבודהי.
בידו הימנית הוא נוגע באדמה ומבקש
ממנה להעיד על הישגיו הרוחניים.

דרשתו של בודהא
בפארק הצבאים.

האלים הפצירו בבודהא ללמד את תורתו, הדהרמה, והוא נדד לבנרס והגיע לפארק הצבאים. שם הכריז על עצמו כטטהאגתה ("הרואה את הדברים נכוחה") ונשא את דרשתו הראשונה, "הנעת גלגל הדהרמה", הכוללת את עיקרי תורתו. דרשה זו נחשבת כאחד האירועים המכוננים בבודהיזם המצוין בכל שנה בחג מיוחד. מאזיני דרשתו של בודהא הגיעו להארה והפכו לנזירים ולהולכים בדרכו (קהילת הסנגהא) שהמשיכו להפיץ את תורת הדהרמה. בודהא המשיך בנדודיו ובהנחלת תורתו ובכל מקום אליו הגיע, כינס תלמידים שיצרו מרכזים זמניים בהם יכלו לשהות במשך השנה. עם הזמן הפכו מרכזים אלו למנזרים.

בודהא נכנס לנירוואנה.

הבודהא מת בעיירה קוסינארא. סמוך למותו כינס את הנזירים כדי להעניק להם הזדמנות לשאול על תורתו. שתיקה כללית של הנזירים העידה כי תורתו הובנה כראוי. אז אמר הבודהא את מילותיו האחרונות: "כל הדברים הולכים וכלים: חתרו אל הנירוואנה ברוח בהירה וזכה!" – שלו ומכונס בעצמו הגיע הבודהא לנירוואנה סופית – עזיבה סופית של העולם וקץ הלידות מחדש.

תורת הבודהא: דהרמה – ארבע האמיתות הנאצלות

בדרשתו הראשונה בפארק הצבאים לימד הבודהא את עיקרי תורתו המתבססת על "ארבע האמיתות הנאצלות" והן:

- האמת הנאצלת על הסבל (דוקהה) – עולמנו מלא בסבל והחיים אינם משביעי רצון.
- האמת הנאצלת על הופעת הסבל (סמודאיה) – לסבל בעולמנו יש סיבות והן הצמא לתשוקות ולעונג והרצון להתקיים.
- האמת הנאצלת על הפסקת הסבל (נירודהה) – הסבל אינו נצחי וניתן להשתחרר ממנו. מצב השחרור מהסבל הוא הנירוואנה.
- האמת הנאצלת על הדרך להפסקת הסבל (מרגה) – ניתן להשתחרר מהסבל על ידי הליכה ב"דרך המתומנת האצילה". דרך זו כוללת שמונה עקרונות שעל האדם ליישם בדרכו לשחרור מהסבל והגעה לנירוואנה. שמונה עקרונות אלו הם: הבנה נכונה, מחשבה נכונה, דיבור נכון, פעולה נכונה, אורח חיים נכון, מאמץ נכון, מודעות נכונה ומדיטציה נכונה. עקרונות אלו יחד נחלקים לשלוש קבוצות: חכמה, מוסריות ומודעות.

טכניקות המדיטציה השונות
הן חלק מאורח חייו של המאמין.

בודהא לימד דרך תרגול מעשית להתמודדות והתגברות על הסבל. תכליתה של דרך זו היא להביא את המתרגל להתעוררות ושחרור והכחדה של שורשי הסבל (נירוואנה), והיא פסגת ההישגים והגשמת כל האיכויות והאפשרויות הגלומות באדם. התעוררות פירושה חירות מוחלטת מכל סבל שמקורו בזמני ובחלופי.

אורח החיים הבודהיסטי

הבודהיסט מצווה לשמור על מספר כללי התנהגות בסיסיים להם שתי מטרות עיקריות: האחת, חיים בצוותא בחברה ההולכת בדרכו של הבודהא והשניה - חיים בחברה צודקת יותר, נטולת קונפליקטים ומתחים. הבודהיזם כולל חמש קבוצות של כללים הכוללות יחד כמאתיים כללים. מבין חמש הקבוצות, על המאמין הפשוט (שאינו נזיר) לקבל את קבוצת הכללים הראשונה הקרויה "חמשת העיקרים": המנעות משימוש פוגעני במיניות, המנעות מדיבור פוגעני, המנעות מנטילת דבר במירמה, המנעות מפגיעה בכל יצור חי והמנעות מנטילת חומרים מערפלי חושים והכרה. שאר הכללים עוסקים באירועים טקסיים שונים ובמידת המחויבות של המאמין למסדר. על הנזירים חלים כל מאתיים הכללים והם חייבים לנהוג לפיהם.

כניסה למנזר כוללת טקס בו יוצקים מים
על ראשו של המתעתד לנזירות.

בנוסף לכללי מוסר אלו, כל בודהיסט מתחייב לחסות בצילם של שלושה עיקרים הנקראים "שלוש אבני החן" או "שלושת המחסות":
בודהא – המסמל את אידאל ההתעוררות המגולמת בכל הישגיות.
דהרמה – האמת כפי שהתגלתה לבודהא ואותה הוא הנחיל לתלמידיו.
סנגהא – קהילת ההולכים אחרי הבודהא.

תפיסת מחסה תחת שלוש אבני החן היא מרכיב מרכזי באמונתו של כל אדם המתחייב לנזירות והופך לבודהיסט רשמי. בקהילות רבות מדקלמים מאמינים את המנטרה: אני לוקח מחסה בבודהא, אני לוקח מחסה בדהרמה, אני לוקח מחסה בסנגהא!

באמצעות אגדה זו נלמדות תכונותיו הנעלות של הבודהיסט – מוסריות, נדיבות, ויתור ותבונה.

מושג מאוד חשוב בזרמים מסוימים של הבודהיזם הוא הקארמה, שפירושה המילולי הוא פעולה. זהו מושג פילוסופי המתאר יחסי סיבה – תוצאה. השפעתם המצטברת של מעשי האדם, הטובים והרעים, משפיעה על המציאות ומכאן שהאדם הוא האחראי אישית על חייו ומכתיב את גורלו הוא. הבודהיזם גורס שלאדם רצון חופשי ובאמצעות השימוש בו הוא מגדיר את עצמו. כשהאדם בוחר באורח חופשי שוב ושוב בדברים מסוימים, הוא יוצר את אופיו ומשפיע על עתידו כמאמר הפתגם "זורע מעשה – יקצור הרגל; זורע הרגל – יקצור אופי; זורע אופי – יקצור גורל".

בודהיסטאווה ותלמיד.

בבודהיזם ידועה דמותו של הבודהיסטאווה – אדם השואף להגיע לשלמות ולהארה לא רק בשביל השחרור האישי שלו, אלא לתועלת כלל היצורים החיים. גם גאוטאמה סידהארתה, בחייו הקודמים, נחשב לבודהיסטאווה לפני שהפך לבודהא. בזרם המאהיאנה של הבודהיזם, משהה הבודהיסטאווה, גם לאחר שהגיע לסף הנירוונה, את כניסתו למצב זה ונשאר בעולם בכדי לעזור לזולת ולהקרין חמלה לכל היצורים בדרכם להארה. מכיוון שכך, הם עוברים שלבים נוספים של הארה עד שהם נעשים לבודהא. הבודהיסטאווה מתוארים כבעלי מספר זוגות ידיים, סמל בודהיסטי המסמל חמלה.

סימבוליזם בבודהיזם

סמלים רבים של הבודהיזם מופיעים בבולים רבים ובחותמות דואר הן כנושא ראשי והן כמשני. להלן הסמלים המפורסמים ביותר.

גלגל הזהרמה-צ'אקרה בעל שמונת החישוקים מסמל את הדרך המתומנת האצילה, הדרך אל ההארה, כפי שלימד בודהא בדרשתו הראשונה.

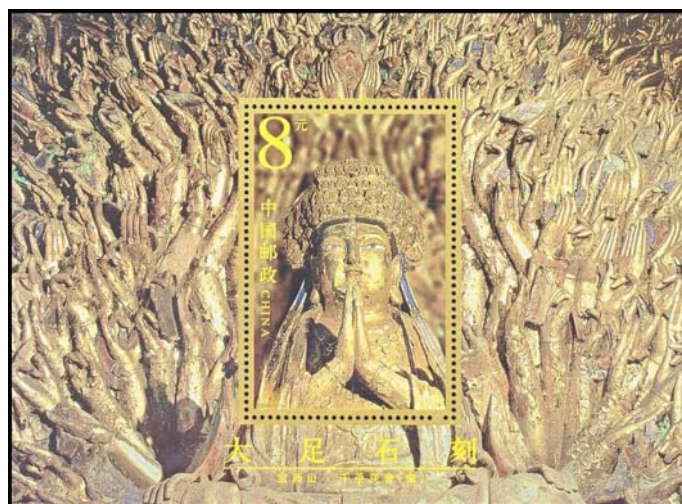
צמח הלוטוס מסמל זיכוך מושלם של הגוף, הדיבור והמחשבה. הפרחים הלבנים מסמלים את ההארה המושלמת והגבעול מסמל את פרקטיקת הלימוד הבודהיסטי המובילה לזיכוך הנפש והגוף.

דרשתו הראשונה של בודהא נישאה בפארק הצבאים ולכן הצבי הפך לחיה קדושה. חיה זו משולבת ביצירות אומנות רבות כפי שמתאר הבול הווייטנאמי.

הפיל הלבן הוא חיה מקודשת בבודהיזם. לפיל כח רב היכול להביא גשמים, מזל טוב ושגשוג. מלכים נהגו להחזיק פילים לבנים כסמל לעוצמתם.

ריבוי זרועות בבודהיזם מסמל חמלה אל כל היצורים עלי אדמות. בעיקר נפוץ בפסלי בודהיסאטווא.

את פעילותו של הבודהיסאטווה מאפיינות שש סגולות המכונות "שש השלמויות" והן: נדיבות (דאנה), מוסריות (סילה), סובלנות (קשאנטי), אומץ (ויריה), מדיטציה (סמאדהי) וחוכמה (פרניא). טיפוחן והעצמתן של שלמויות אלו מקדמות את הבודהיסאטווה לאורך עשרה שלבים שכל אחד מהם מהווה אבן דרך במסלול אל הנירוואנה. בודהיסאטוות שהגיעו לשלבים מתקדמים נתפשו כהוויות בעלות עוצמה רבה, הזהות לגוף השמימי של הבודהא. הדלאי לאמה הטיבטי נחשב כגלגול של בודהיסאטווה.

התפשטות הבודהיזם

עוד מראשית ימיו היה הבודהיזם דת מיסיונרית. התפשטות הבודהיזם חלה במאה השלישית לפנה"ס כאשר אחת הדמויות הבולטות בהיסטוריה של הודו, **הקיסר אשוקה**, פנה לבודהיזם וביסס אותו בהודו. אשוקה גם שלח שגרירים לאיזורים נרחבים באסיה בכדי להפיץ את תורת הדהרמה. במשך חמש מאות שנה שגשג הבודהיזם בהודו. פלישות של שבטים שונים, בעיקר של מוסלמים שראו בבודהיסטים עובדי אלילים, גרמו להרס המנזרים, המקדשים והספריות. אט אט נעלם הבודהיזם במולדתו הוא, בהודו. כתוצאה מכך, הבודהיזם הוא אחת הדתות בהודו אך לא העיקרית שבהן.

מתחם מקדשי אנגקור וואט בקמבודיה.

כיום נפוץ הבודהיזם בארצות דרום-מזרח אסיה – קמבודיה, לאוס, וייטנאם, תאילנד, מיאנמר וארצות במרכז ומזרח אסיה – מונגוליה, סין, קוריאה, ובהוטן. בארצות נוספות, כמו אינדונזיה ויפן, מהווה הבודהיזם אחת מהדתות המרכזיות. בארצות אלו מקדשים ומונומנטים בודהיסטים רבים ואחד הגדולים שבהם הוא אתר מקדשי אנגקור וואט בקמבודיה.

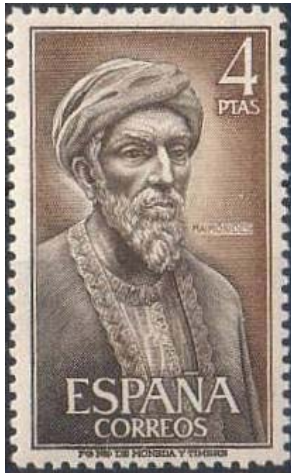
תורת הדהרמה השתמרה במשך מאות שנים בזכות נזירים ששימרו אותה ככתבים על עלי דקל. כתבים אלו נשמרו בספריות (הו טאי) של מנזרים בכל רחבי העולם הבודהיסטי ומתוכם נלמדת תורתו של הבודהא – הסבל והשחרור מהסבל!

לקריאה נוספת:

כמובן שאין במאמר קצר זה נסיון להקיף את כל התחומים בבודהיזם. לקורא המעוניין להעמיק יותר אני ממליץ על הספר של דמיאן קוון "בודהיזם" מסדרת המבואות של אוניברסיטת אוקספורד בהוצאת "ידיעות ספרים".

ד"ר אלי מועלם אוסף את נושא סיפורי המיתולוגיה (כולל סיפורי המיתולוגיה הבודהיסטית) וכן את בולי לאוס. ליצירת קשר: eli573@zahav.net.il

דיני הכשרות על קצה המזלג אריק שורץ

הרמב"ם ניסה למצוא
הסבר לחוקי הכשרות.

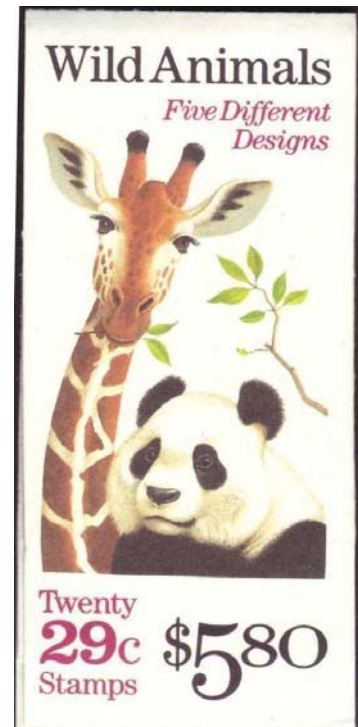
דיני הכשרות הם עולם ומלואו, רחבים הרבה יותר מהמקום שניתן להקצות להם בכתב עת בולאי. ראוי לומר כבר בתחילת המאמר כי הכותב אינו תלמיד חכם בהלכה ואינו בקיא בהלכות כשרות, והמאמר נכתב אך ורק למטרות בולאיות. יחד עם זאת, על קצה המזלג, נביא מספר נקודות העוסקות במאכלים עצמם, ולא בדיני הכשרות האחרים.

את המצוות שבתורה נוהגים לחלק לשני סוגים – המצוות "השכליות", היינו אלה שהנימוק להן מופיע בתורה, או שאינן צריכות נימוקים (כגון מצוות כיבוד אב ואם, והאיסורים על רצח וגניבה המופיעים בין עשרת הדיברות), ומצוות "שמעיות", היינו אלה שאנו מצווים לקיים רק משום שאמרנו "נעשה ונשמע", ללא תנאי וללא סיבה נראית לעין.

למרות שבמהלך הדורות נעשו ניסיונות רבים להסביר מערכת חוקים זו בהסברים רציונליים שונים, דיני הכשרות הנקראים בפי חז"ל "דיני מאכלות אסורות" נמנים על המצוות השמעיות.

הרמב"ם, מורה ההלכה הגדול בכל הזמנים, ניסה להסביר את דיני הכשרות בעזרת הידע הרפואי שהיה לו, וקבע כעקרון כי כל מאכל שאסור מן התורה הוא מאכל המזיק לגוף. הרמב"ם אחריו הסביר כי המאכלים האסורים מן התורה מזיקים לנפש, לא דווקא לגוף. לדעתו, אכילת עופות דורסים, למשל, משאירה משקע נפשי אצל האדם האוכל מהם, וזו לדעתו גם הסיבה בשלה הופיע בתורה איסור על אכילת הדם, שנחשב כחלק מהנפש של בעל החיים.

לא רבים יודעים זאת, אך מלכתחילה, על פי התורה, היה האדם אמור להיות צמחוני: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נֹתְנִי לָכֶם אֶת כָּל יֶעֱשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ, וְאֶת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פֵרִי עֵץ זֶרַע זֶרַע לָכֶם. וְהָיָה לְאֹכְלָהּ" (בראשית פרק א'). עשרה דורות מאוחר יותר, כשיצאו נח ובני משפחתו מהתיבה, הורשו לאכול גם מן הבשר – כל בעלי החיים (בראשית פרק ט'), אך לא הורשו לאכול "בשר בנפשו דמו לא תאכלו", כלומר כל עוד הנפש קיימת בגוף, בעל החיים אסור באכילה. זוהי אחת משבע מצוות בני נח.

הזיהוי המקובל של הזמר
הוא הגיירף של ימינו.
כריכת קונטרס.

השלב הבא באבולוציה של דיני הכשרות הגיע הרבה אחרי הטלת חובת השחיטה והאיסור על אכילת בעלי חיים בעודם חיים שהוטל על בני נח. אחרי צאתם של בני ישראל ממצרים ואחרי שקיבלו את התורה, קיבלו בין יתר החוקים הרבים גם רשימת בעלי חיים מותרים באכילה ורשימת בעלי חיים שאסור לאכול. בעלי החיים מחולקים למספר סוגים עיקריים: **בעלי החיים שעל היבשה** (הנחלקים ל"בהמות" כשרות וטמאות ול"חיות" אחרות שכולן טמאות, למעט שבע החיות שנמנו בתורה במפורש - אייל, צבי, יחמור, אקו, דישון, תאו וזמר), **דגים**, **עופות**, **חרקים וטרפות**. זיהויים של האקו, התאו והזמר המותרים באכילה איננו מוסכם, אך זיהוי המקובל של הזמר הוא הג'ירף של ימינו. טריפה היא בעל חיים שנטרף או עומד למות ממחלה, והיא אסורה למאכל גם אם מדובר בבעל חיים כשר.

לגבי בהמות נאמר (כל הציטוטים להלן לקוחים מפרק יא' בספר ויקרא):

דָּבָרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: זֹאת הַחֲתִיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ, מִכָּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ כֹּל מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פְּרֶסֶת, מַעֲלַת גֶּרָה בְּבֵהֶמָה אֹתָהּ תֹאכְלוּ, אֲךָ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלִי הַגֶּרָה וּמִמִּפְרֵסֵי הַפְּרֶסֶה: אֵת הַגָּמֶל כִּי מַעֲלָה גֶרָה הוּא, וּפְרֶסֶה אֵינָנו מִפְּרִיס, טֶמֶא הוּא לָכֶם. וְאֵת הַשֶּׁפֶן, כִּי מַעֲלָה גֶרָה הוּא וּפְרֶסֶה לֹא יִפְרִיס; טֶמֶא הוּא לָכֶם. וְאֵת-הָאַרְנֶבֶת, כִּי-מַעֲלַת גֶּרָה הִיא, וּפְרֶסֶה לֹא הַפְּרִיסָה; טֶמֶא הִיא לָכֶם. וְאֵת הַחֲזִיר כִּי מִפְּרִיס פְּרֶסֶה הוּא, וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פְּרֶסֶה, וְהוּא גֶרָה לֹא יִגֹּר; טֶמֶא הוּא, לָכֶם. מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ; טִמְאִים הֵם לָכֶם.

החזיר אינו מעלה גרה.

הגמל אינו פורס פרסה.

על פי הכתוב הבהמות המותרות באכילה הן רק אלו המעלות גרה ובעלות פרסות שסועות. הכתוב גם מסתייע בדוגמאות כדי להבהיר כי שלוש הדרישות חייבות להתקיים בו זמנית, ונוקב ספציפית במספר בעלי חיים האסורים באכילה. למרות שמבחינה מהותית אין הבדל בין בעלי החיים הנזכרים בקטע (גמל, שפן, ארנבת וחזיר) לבעלי חיים טמאים אחרים, הפכו בעלי חיים אלה לסמל. במיוחד אמורים הדברים בחזיר – בעל חיים שאכילתו מקובלת בארצות אירופה, והפך לסמל לטומאה. בעלי חיים יבשתיים אחרים נחשבים טמאים ואינם מותרים באכילה. הכתוב גם נוקב במספר דוגמאות:

...וְזֶה לָכֶם הַטֵּמָא, בְּשֶׁרֶץ הַשָּׂרֹץ עַל הָאָרֶץ: הַחֹלֶד וְהַעֲכָבֵר, וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ, וְהָאֲנָקָה וְהַפֶּחַ וְהַלְטָאָה; וְהַחֲמָט וְהַתְנַשְּׁמָת.

דגים נחשבים כשרים לאכילה רק אם יש להם סנפירים וקשקשים:

אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם: כָּל אֲשֶׁר לוֹ סָנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם, בַּיָּמִים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹאכְלוּ, וְכָל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סָנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּיָּמִים וּבַנְּחָלִים, מִכָּל שֶׂרֶץ הַמַּיִם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמַּיִם שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם, וְשֶׁקֶץ יִהְיֶה לָכֶם; מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְאֵת נִבְלָתָם תִּשְׂקֹצוּ. כָּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סָנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם.

לגבי עופות, הכתוב מפרט את אלה האסורים לאכילה:

וְאֵת-אֵלֶּה תִּשְׂקֹצוּ מִן הָעוֹף, לֹא יֹאכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם: אֵת הַנֶּשֶׁר, וְאֵת הַפֶּרֶס, וְאֵת הָעֶזְנִיָּה, וְאֵת הַדָּאָה וְאֵת הָאֵיָּה לְמִינָהּ, אֵת כָּל עֹרֵב לְמִינוֹ. וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה, וְאֵת הַתְּחֹמָס וְאֵת הַשֹּׁחַף; וְאֵת הַנֶּץ לְמִינֵהוּ, וְאֵת הַכּוֹס וְאֵת הַשִּׁלָּךְ וְאֵת הַיָּנְשׁוּף, וְאֵת הַתְנַשְּׁמָת וְאֵת הַקָּאָת, וְאֵת הָרָחֹם, וְאֵת הַחֲסִידָה, הָאֲנָפָה לְמִינָהּ; וְאֵת הַדּוֹכִיפָת וְאֵת הָעֵטֶלֶף.

הנשר נחשב לשקץ. תווית דוארמט.

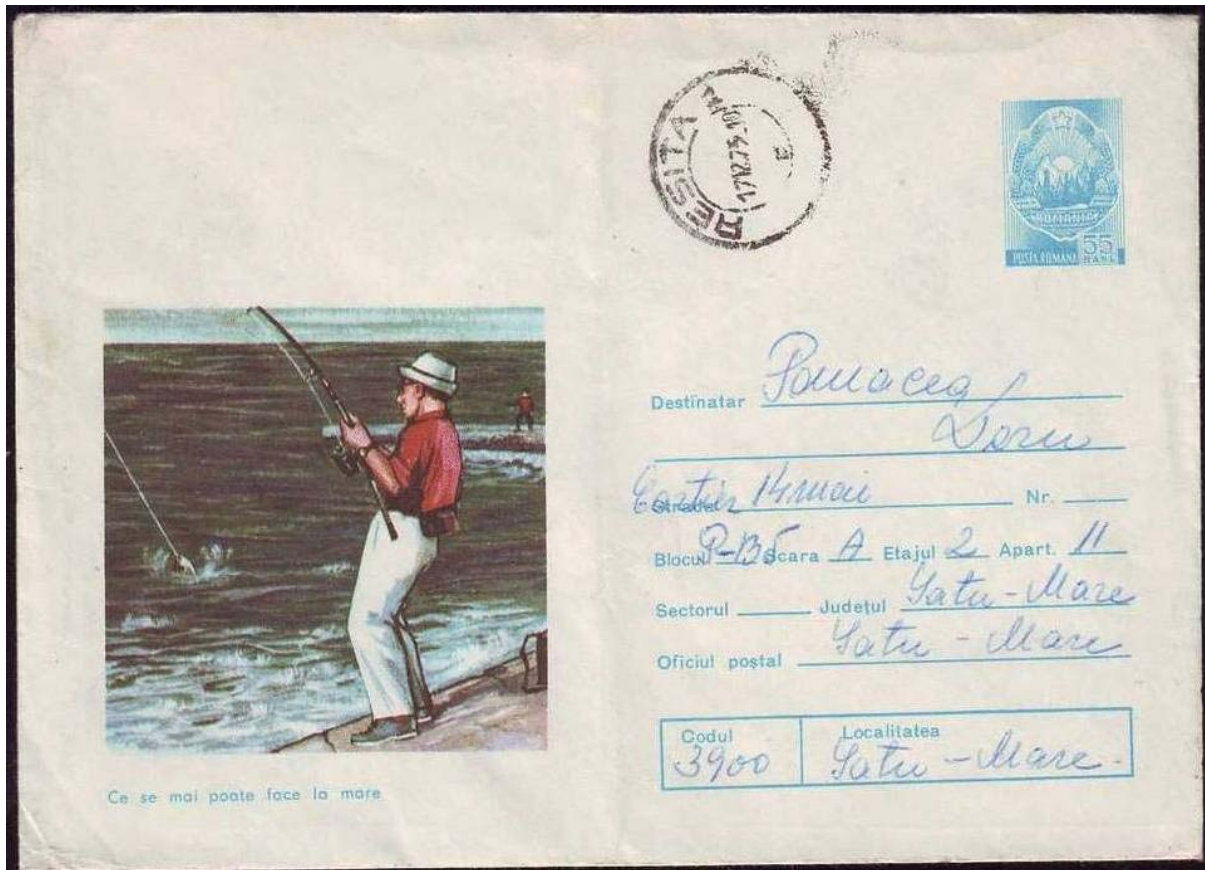
דג בעל סנפירים וקשקשים כשר למאכל.

הכתוב מפריד בין עופות (שלהם שתי רגלים) שחלקם כשרים וחלקם טמאים, לבין "שרץ העוף" - חרקים ובעלי חיים אחרים בעלי יכולת תעופה שאינם עופות, והם כולם טמאים: חרקים, זבובים יתושים ודבורים, ורוב מיני הארבה. מין אחד של ארבה יוצא דופן ומותר באכילה, והוא החגב. יוצאי תימן בקיאים באכילתו, ובעיקר בהכנתו לאכילה, על ידי התזת ראשו בפעולה הנקראת בעבירת צחה "למלוק את ראשו":

כָּל שֶׂרֶץ הָעוֹף, הַהֵלֶךְ עַל אַרְבַּע שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם, אֶךְ אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל שֶׂרֶץ הָעוֹף, הַהֵלֶךְ עַל אַרְבַּע: אֲשֶׁר לוֹ כְּרָעִים מִמַּעַל לְרַגְלָיו, לְנֹתֵר בֵּהֶן עַל-הָאָרֶץ. אֵת אֵלֶּה מֵהֶם תֹאכְלוּ: אֵת הָאֲרָבָה לְמִינוֹ וְאֵת הַסִּלְעָם לְמִינֵהוּ; וְאֵת הַחֲרָגָל לְמִינֵהוּ, וְאֵת הַחֲגָב לְמִינֵהוּ וְכָל שֶׂרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר לוֹ אַרְבַּע רַגְלִים שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם.

זיהויו הנכון של בעל החיים אינו מספיק על מנת להכריזו כמותר באכילה. ישנן דרישות רבות נוספות כגון שחיטה נכונה, הפרדה בין הבשר לדם ("הכשרה"), הוצאה וניקור חלקים מסוימים מגוף בעל החיים וכיוב'.

מבחינה הלכתית שונים הדגים מבעלי החיים האחרים. הוצאתם מן המים מספיקה להביא עליהם מיתה, והם אינם חייבים בשחיטה, הכשרה או המלחה לשם הוצאת הדם כפי שעושים בבעלי החיים האחרים. למרות שהשפה העברית ואולי גם ההיגיון הפשוט מתייחסים לדגים כאל בשר, ההלכה שונה. להבדיל ממאכלי בשר או מאכלי חלב, נחשב הדג – כמו כל המאכלים שמקורם מן הצומח כלא בשר ולא חלב – אלא כמאכל "פרווה".

דגים מתים על ידי הוצאתם מהמים. מאחר ולא נדרשת שחיטה, הם אינם בבחינת בשר.

הדבורה טמאה – הדבש כשר.

כלל נוסף בדיני מאכלות אסורות הוא הכלל של "היוצא מן הטהור – טהור, והיוצא מן הטמא – טמא". חלב של בהמה שאסורה באכילה, ביצים של עוף טמא – כל אלה אסורים גם הם באכילה, ואילו חלב וביצים של חיה כשרה מותר לאכול. כמו בכל כלל, גם לכלל זה יוצא מן הכלל: הדבש היוצא מהדבורים האסורות למאכל – טהור. למען הדיוק, הדבש אינו יוצא מגופה של הדבורה אלא נאסף על ידה מצוף הפרחים, ומכאן שלא מדובר ביוצא מן הכלל אמיתי.

בשלושה מקומות שונים בתורה נאסרה במפורש אכילת בשר בחלב: בספר שמות, פרק כ"ג ופרק ל"ד, ובספר דברים פרק י"ד. החזרה מבטאת שלושה איסורים שונים:

האיסור על בישול בשר בחלב, איסור אכילה של בשר שבושל בחלב ואיסור הנאה מבשר שבושל בחלב. לאיסורים אלה אין הסבר, או ליתר דיוק יש הסברים רבים מספור. דווקא משום כך הקפידו יהודים במרוצת הדורות הקפדה יתרה על כל הכרוך בהפרדה זו. חז"ל הרחיבו את האיסור מהלשון הפשוטה של בישול גם לאכילה ולהנאה, וכן הרחיבו את האיסור להפרדה כוללת בין כל מוצרי הבשר וכל מוצרי החלב, גם של בעלי חיים אחרים. קיימת מחלוקת לגבי בישול ואכילת דג בחלב, אך הנוהג הרווח הוא להתיר. למעשה העופות אינם נכללים מלכתחילה בהגדרת ה"בשר" האסור בערבוב בחלב, אלא שחכמים הרחיבו את הכללים הנובעים מאיסור בישול גדי בחלב אימו גם על עופות, וכיום נוהגים להתייחס לעוף כאל בשר לכל דבר.

שימו לב שהתיבול לסלט אינו כולל חרקים: זה לא טעים ולא כשר!

בפירות וירקות אגוזים ושאר צמחים אין כמובן כשר וטמא וכולם מותרים באכילה, אך גם לגביהם קיימים כללים רבים והם נוגעים בעיקר לדיני תרומות ומעשרות, ערלה (איסור אכילת הפרי בשנים הראשונות לצמיחתו של העץ), כלאיים ושביעית (האיסור לאכול פרי שצמח בארץ ישראל בשנת השמיטה). נושא נוסף הקשור לכשרות במזון מן הצומח הוא בדיקתו וניקיון מחרקים האסורים באכילה. האיסור על אכילת חרקים הוא דווקא על חרקים שנראים בעין האנושית ולא על יצורים קטנים יותר.

sa-law@inter.net.il

אריק שורץ, שילוב 6, גבעתיים 53608

פתרון החידה הבולאית

באופן מקרי לחלוטין גם החידה הבולאית אותה הצגנו בגליון הקודם עסקה בדיני הכשרות. ששת הבולים אותם הצגנו מראים בעלי חיים שונים אותם מקובל לאכול בתרבות המערבית. אולם חמישה מבין הששה מתארים בעלי חיים אשר אינם כשרים למאכל: גמל, סרטן, שפן יען וחזיר. מבין כל הששה רק האווז ראוי למאכל על פי חוקי הכשרות. בול זה הינו יוצא הדופן.

מבין הפותרים נכונה עלה בגורל שמו של **תמיר קרקסון**, והוא זוכה בפרס בולאי מתנת התאחדות בולאי ישראל.

בולים מספרים על דרוזים ד"ר שמעון אביבי

העדה הדרוזית היא עדה קטנה המונה כמיליון ורבע נפש. שלוש הקהילות הדרוזיות הגדולות יושבות מזה שנים בסוריה, בלבנון ובישראל. בסוריה יש כ-600,000 דרוזים; בלבנון הם מונים כ-400,000 נפש; בישראל מספרם כ-120,000. כמו כן נמצאים כ-30,000 דרוזים בירדן וכ-100,000 דרוזים מתגוררים במדינות שונות בצפון אמריקה ובדרומה, באוסטרליה ובמדינות נוספות.

לדרוזים אין שאיפות לעצמאות לאומית ומעולם לא הייתה להם מדינה עצמאית. בלבנון הם נהנו אמנם ממידה רבה של אוטונומיה בתקופת שלטונם של האמירים (נסיכים) הדרוזים במאה ה-17 ובמאה ה-19, אך לא נוצרה טריטוריה מדינית דרוזית מוגדרת.

בשנת 1921 חלקו שלטונות המנדט הצרפתי את סוריה לחמש מדינות אוטונומיות תחת שלטונם ובני העדה שבהר הדרוזים זכו למעמד נפרד מיתר חלקי סוריה, אבל תוך כפיפות לשלטון זר. חרף כישלון המרד הדרוזי בשנים 1925-1927 נותרה לאזור הר הדרוזים מידה מסוימת של אוטונומיה עד שנת 1944. אז היא בוטלה סופית והר הדרוזים היה למחוז רגיל של המדינה הסורית העצמאית.

חרף העדר מדינה עצמאית משלהם זכו הדרוזים לביטוי חזותי בבולים שהונפקו בעיקר בסוריה, בלבנון ובישראל. בבולים ניתן למצוא דיוקנים של אישים דרוזים, נופים של ישובים דרוזיים ואזורי התיישבותם, מבנים חשובים ביישוביהם, אתרים ארכיאולוגיים בעיירותיהם, מקומות קדושים לדרוזים, תלבושות אופייניות ועוד.

משקלם של הדרוזים בכל אחת ממדינות המזרח התיכון, והמדיניות של הממשלות השונות כלפי עדה זו, באים לביטוי בבולים הקשורים לדרוזים שהונפקו במדינות אלה.

סוריה

סלטאן באשא אל-אטרש.

מדיניות השלטונות הסוריים היא לטשטש את הזהות הדתית והעדתית של אזרחי המדינה, ובמקומה לחזק את הערכים הלאומיים המשותפים. בהתאם למדיניות זו לא הנפיקה סוריה בולים המייחדים את העדה הדרוזית או מזכירים אותה בשמה. הגיבור הלאומי הדרוזי **סלטאן באשא אל-אטרש** מופיע בבול סורי כגיבור לאומי סורי, מבלי לציין את השתייכותו העדתית או את עמידתו בראש המרד הדרוזי כנגד הצרפתים. סוריה לא הנפיקה בולים עם דיוקנות אישים דרוזים אחרים.

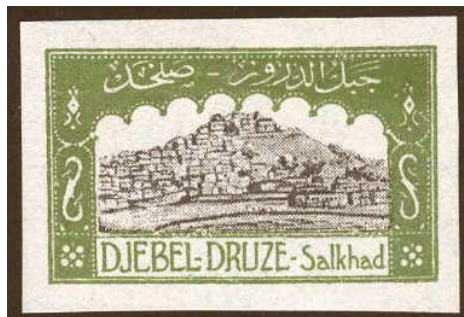
הבול הנושא את דיוקנו של סלטאן באשא אל-אטרש הונפק בשנת 2006, כחלק מסדרה בת חמישה בולים המוקדשת למנהיגים סורים משנות העשרים של

המאה ה-20 שנאבקו כנגד הכיבוש הצרפתי. הבולים הונפקו לציון מלאת שישים שנה לפינוי הכוחות הבריטים והצרפתים מסוריה.

תלבושת אישה מאיזור ג'בל אל ערב.

סוריה הנפיקה בולים בהם מופיעים מבנים שונים הנמצאים בעיר סוידא, בירת הר הדרוזים, אך מבלי לקשרם לעדה זו. אתרים ארכיאולוגים שונים ורצפות פסיפס מרהיבות מהעיירות שהבא, בצרא וקנאאת בהר הדרוזים מופיעים בבולים סוריים ללא ההקשר הדרוזי. בסדרה המוקדשת לתלבושות נשים מופיעה גם אישה מג'בל אל-ערב (הר הדרוזים) מבלי לציינ שמדובר בלבוש אישה דרוזית. בציור ניתן להבחין בצעיף הלבן ובחגורה הרחבה האופייניים לתלבושת של אישה דרוזית. סוריה לא הנפיקה בולים הנושאים תמונה של מקומות קדושים לדרוזים בסוריה.

מצודת צלחיד והעיר. הבול נושא את הכיתוב ג'בל אל-דרוז בצרפתית ובערבית.

כבר הזכרנו, כי שלטונות המנדט הצרפתי בסוריה העניקו מידת אוטונומיה לאיזור הר הדרוזים במסגרת מדיניות של "הפרד ומשול" בין העדות השונות. במסגרת זו הוכנה סדרה ובה ארבעה בולים המציגים נופים מיישובים דרוזיים בהר הדרוזים (סוידא, שהבא, קנאאת וצלח'ד). הבולים נועדו לשימוש המדינה האוטונומית הר הדרוזים, אך מעולם לא הוכנסו לשימוש. על הבולים מופיע הכיתוב "ג'בל אל-דרוז" (הר הדרוזים) בצרפתית ובערבית.

לבנון

הלגיטימציה של המדינה בלבנון אינה עומדת מעל זו של העדות השונות. כל עדה הינה בעלת ישות עצמאית בתוך המדינה. מנהיגי העדות הסכימו לאשר את הלגיטימיות של הכוח הפוליטי של המדינה ושל מוסדותיה כל עוד המדינה מכירה ב"זכויות הלגיטימיות" של העדות. פוליטיקה עדתית זו הביאה לכך שחלקה של העדה הדרוזית לא נפקד מהבולים שהונפקו בלבנון. יחד עם זאת לבנון לא הנפיקה בולים המתארים מקומות קדושים לדרוזים בארץ זו.

האמיר פחיר אל-דין אל-מעני השני.

האמיר (נסיך) הדרוזי **פח'ר אל-דין אל-מעני השני** (1572-1635) נאבק בשלטון העות'ומאני וביסס אוטונומיה בראשותו בשטח הכולל חלקים גדולים של לבנון ושל צפון ישראל של ימינו. עד היום מעורר שמו גאווה לאומית רבה בקרב

ארמון ג'ינבלאט במח'תארה.

שיח' אמין טריף. ברקע מקאם קבר אל-נבי שעב בחטין.

מקאם אל-נבי סבלאן.

הלבנונים, על עדותיהם השונות. אין פלא, איפוא, שלבנון הנפיקה במהלך השנים ארבעה בולים הנושאים את דיוקנו.

בולים לבנוניים רבים מתארים ישובים ובהם מבנים הקשורים בהיסטוריה של הדרוזים בלבנון: דיר אל-קמר, בית אל-דין, מח'תארה, חאצ'ביא, ראשיא ופשאמון. מבין בולים אלו בחרתי

להציג כאן בול המראה את ארמונה של משפחת **ג'ינבלאט** - אחת המשפחות החשובות והמשפיעות בקרב הדרוזים עד היום - במח'תארה. בול זה הונפק לראשונה בשנת 1925 כחלק מסדרה בת שנים-עשר בולים המתארים נופים בלבנון. בשנת 1926 הוא הונפק בשנית עם הדפס רכב "למען הפליטים".

ישראל

מדינת ישראל מטפחת את הזהות הלאומית הדרוזית והקדישה בולים אחדים לעדה. הונפק בול הנושא את דיוקנו של הראש הרוחני של העדה הדרוזית בישראל **שיח' אמין טריף** (1898-1993). כמו כן הונפק בול מיוחד ובו תמונת בית יד לבנים הדרוזים בדאלית אל-כרמל, לציון זכרם של חללי צה"ל הדרוזים שנפלו במערכות ישראל.

כאמור סוריה ולבנון נמנעו עד כה מלהנפיק בולים המראים אתרים המקודשים לדרוזים מבחינה דתית. לעומתם הופיעו על גבי בולי ישראל מספר מקומות הקדושים לדרוזים. האתר המקודש ביותר לדרוזים, מקאם קבר אל-נבי שעב, הונצח בשלושה בולים שונים, ובכללם הבול לזכרו של שיח' אמין טריף. אתר מקודש אחר, מקאם אל-נבי סבלאן, הנמצא על הר זבול סמוך לכפר חרפיש בגליל העליון, הונצח בבול שהונפק בשנת 1986 לרגל חג הנביא סבלאן. על גבי הבול מתואר המקום כ"קבר הנביא סבלאן, חרפיש", אך זהו תיאור שגוי. באתר זה לא מצוי קברו של הנביא סבלאן אלא המערה בה התגורר.

* * *

מאמר מפורט על "בולים מספרים על דרוזים", ובו עשרות תמונות בולים צבעוניות, אמור להתפרסם בקובץ מאמרים בנושאי ידיעת הארץ והמזרח התיכון, שיצא לאור בהוצאת אריאל, ירושלים. תודתי למר **אלי שילר** מהוצאת אריאל, שהסכים לאפשר פרסום מאמר קצר זה ב'נושאות'.

ד"ר שמעון אביבי הוא מומחה בנושא הדרוזים, מרצה בנושא באקדמיה ופרסם שני ספרים ומאמרים רבים בנושא. לתגובות: shimon_avivi@hotmail.com

חברים חדשים באיל"ת

האנשים הבאים הגישו בקשה לחברות באיל"ת. חבר האגודה המתנגד לקבלת מי מהם לחברות באגודה יפנה לוועד תוך חודש מפרסום הבטאון:

- 567 **שוהם אריה**, רינגלבלום 6, פתח תקוה 49338. אוסף יהדות, שואה, מלחמת העולם ה-II, רוסיה, גרמניה, ארצות הברית.
- 568 **אגם יעקב**, ת.ד. 993, ראשון לציון 75109. אוסף את בולי הקרן הקיימת לישראל.
- 569 **מולכו רמי**, המחתרת 39, רמת השרון 47203. אוסף בול על בול.
- 570 **ואלך, ד"ר יוסף**, ת.ד. 1414, רחובות 76113. אוסף את תולדות הדואר של ארץ ישראל בתקופת הטורקים, ישראל לאחר 1967, בולי הכנסה של ישראל והשטחים, כלילים של ישראל, תויות ביול, תויות מס"ד, תויות רישום, חותמות דואר של הרשות הפלשתינית, חותמות דואר של ירדן 1948-1967.

חידוש חברות

- 413 **זינשטיין אהרון**, מבצע בן עמי 59/6, כרמיאל 21997. אוסף שחמט, דגים.
- 296 **ריס פיליפ**, אשדוד.
- מספר החבר של **מיכאל זילברמן** הוא 59, ולא כפי שנכתב בטעות בגליון הקודם.

הטור
של
דובוש

השתתפות ילדים בחגים נוצריים

מאז ומעולם נהוג בתרבות האנושית להרבות בטקסים ובפולחנים דתיים. במקרים רבים מצאו דרך לשלב ילדים בטקסים אלו ובמינהגי החגים, כדי להפוך את הילדים לחלק מהקהילה, וכדי לעניין אותם במסורות הדתיות. בנוסף, טקסים דתיים מסוימים מתרכזים בילד עצמו, כמו ברית המילה, פדיון הבן ובר המצווה ביהדות. הטור הפעם יעסוק במעורבות ילדים בחגים הנוצריים ובטקסים המוקדשים להם, כגון ההטבלה (באפטיזם), אכילת לחם הקודש (קומוניון) וטקס הקונפירמציה.

תולים גרב
בציפייה למתנות.

ילדים עוזרים לבחור
עץ אשוח לחג.

הולדת ישו.

החג הנוצרי הבולט ביותר הוא חג המולד (כריסמס), המציין את הולדת **ישו**. הילדים משתתפים בבחירת עץ האשוח של החג, בהכנת הקישוטים ותלייתם על עץ האשוח בבית. הם תולים גרב על כרכוב האח בציפייה שתתמלא במתנות שמביא **סנטה קלאוס**. כאן המקום לציין שמתנות אף הן חלק חשוב ביותר בקירוב הילדים למסורת החג ובחיבתם הגדולה לחגים.

מקשטים את עץ האשוח.

סנטה קלאוס מביא
מתנות לילדים.

הצגות ילדים מתארות את לידת ישו.

סנטה קלאוס מגיע רכוב על מזחלה הרתומה לצבאים.

אין זה מקרה שהחגים בכלל וחג המולד בפרט קשורים גם לדמויות וסיפורים שילדים מאוד אוהבים. סנטה קלאוס המגיע על מזחלת הרתומה לצבאים עם שק המתנות על גבו הוא דוגמא מצוינת לכך. בגנים ובבתי הספר מציינים את אירועי החג בצורת הצגות ילדים המתארות את לידת ישו בבית לחם. מבין מנהגי הכריסמס אציין גם את המנהג של ילדים לעבור מבית לבית ולשיר את מזמורי חג מולד, הקרויים קורלים.

ילדים שרים קורלים.

חג הפסחא (איסטר) מתאפיין בשיתוף הילדים בקישוט ביצי הפסחא, ובסיפור על הארנב המביא אותם יחד עם מתנות לחג. ביצי הפסחא מקורן בפולחנים פגאניים בהם הן שימשו כסמל לפרייה. בנצרות מסמנות הביצים חיים חדשים והכוונה היא לתחייתו של ישו. כיום נהוג להחליף את הביצים המצוירות בביצי שוקולד, שהילדים כל כך אוהבים.

ביצים מקושטות לחג הפסחא.

ההלואין – ליל כל הקדושים – הוא חג האהוב במיוחד על הילדים. חג זה מזכיר במידת מה את חג הפורים שלנו. הילדים מתחפשים בעיקר למכשפות ולדמויות מפחידות אחרות. הם לוקחים דלעת, מפסלים ממנה צורה של פרצוף מפחיד, והמהדרים אף נועצים בתוכה נר להגברת הרושם. כך הם עוברים מבית לבית ומקבלים ממתקים.

כאמור, מלבד התשתיתות של ילדים בחגים בכלל ישנם אירועים דתיים בהם הילד הוא מרכז האירוע. החשבו מביניהם הוא אכילת לחם הקודש בפעם הראשונה. זהו טקס מעבר חשוב בנצרות, והוא מיועד לבני ולבנות תשע. במסגרת ההכנות לטקס לובשים הילדים בגדים חגיגיים (הבנות שמלות לבנות והבנים חליפות שחורות). הטקס עצמו נערך בכנסייה, והילדים טועמים לראשונה מלחם הקודש. לצערי לא מצאתי בולים המראים את הטקס, ואני מצרף בול המראה אכילת לחם קודש "רגילה".

אכילת לחם הקודש.

מפסלים פרצוף מדלעת.

מתחפשים למכשפות.

צורה חשובה נוספת לציון מועדים חגיגיים, הנפוצה בעיקר בתקופת הפסחא, הינה הקרנבל. קרנבל הוא פסטיבל תחפושות וריקודים, שגם בו נוטלים הילדים חלק פעיל הן כמשתתפים והן כצופים. קרנבלים לרוב מלווים בתהלוכה בעלת אלמנטים קרקסיים, מוזיקה ותחפושות ססגוניות. המילה "קרנבל" משמעותה "סילוק הבשר" (= carne = בשר). במהלך השנים ובארצות רבות בעולם התרחב מאוד מושג הקרנבל, וכיום יש קרנבלים שונים ומגוונים.

לא רק לנוצרים יש חגים המערבים ילדים. גיליון זה יוצא לאור במהלך חג הפסח, וגם בליל הסדר הילדים ממלאים תפקיד מרכזי, הן בשאלת הקושיות והן במציאת האפיקומן. חג שמח!

דובוש

דובוש אוסף בולי ילדים, דובים ודפוס על בולים.
כתובתו: יורם כהן, קיבוץ כפר עזה, ד.נ. הנגב 85142. dobush@yahoo.com

דמי חבר באיל"ת לשנת 2010

דמי החבר באיל"ת לשנת 2010 עומדים על סך של 120 שקל (לנוער 60 שקל בלבד). את דמי החבר יש לשלוח לגזבר האגודה, **שלמה וורגן** (רח' ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503). המחאות יש לרשום לפקודת איל"ת.

תשלום דמי החבר הוא קריטי להמשך פעילות האגודה. איננו יכולים לסבסד חברים שאינם משלמים, או כאלה המאחרים בתשלום. בסוף מאי תעודכן רשימת החברים, ומי שלא ישלם עד אז יפסיק לקבל את שלושת הביטאונים של האגודה (נושאות, נושאונט והעיתון לנוער נושאונצ'יק), וכן את בטאון ההתאחדות - שובל.

אנא, חיסכו לכולנו את חוסר הנעימות ושלחו את דמי החבר לשנת 2010 עוד היום!

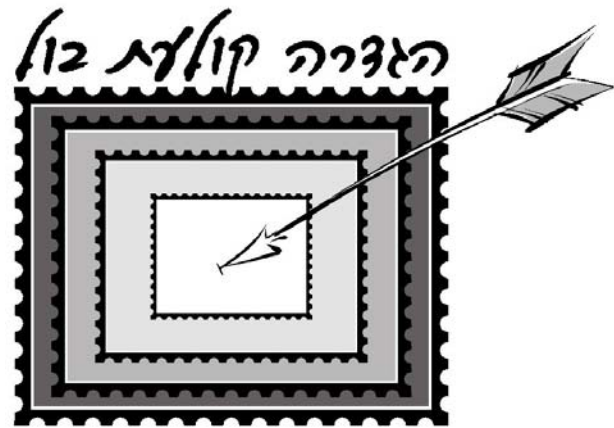
לא קיבלת את נושאונט?

נושאונט, העיתון הבולאי המקוון הראשון בשפה העברית, מופץ ארבע פעמים בשנה. חברי איל"ת זכאים לקבל אותו ללא תשלום, אולם לצורך הפצת נושאונט אנו זקוקים לכתובת הדואר האלקטרוני (e-mail) שלכם. כתובתכם תשמש את ועד האגודה

ואת העורכים לצרכי פעילות האגודה בלבד, ולא ייעשה בה כל שימוש אחר. פנו אלינו עוד היום לכתובת noson.ed@gmail.com, וגם אתם תקבלו את נושאונט. נשמח גם לשלוח לכם גליונות ישנים, על פי בקשה.

דואר זמסטבו

זמסטבו (zemstvo) היא יחידת ממשל מקומית, שכמותה היו נהוגות באזורים הכפריים של רוסיה. עד שנת 1864 פעל הדואר הרוסי רק בערים המרכזיות, והאיזורים הכפריים לא נהנו משירותיו. באותה שנה התירה הממשלה לכמאתיים רשויות מקומיות להפעיל שירות דואר משל עצמן ולחבור לרשות הדואר של רוסיה.

סול אברהם

מספר דוגמאות של בולי זמסטבו.

דואר זמסטבו החל לפעול בוטלונגה, אך הבולים הראשונים הונפקו בשנת 1865 בשלוסלבורג. בשנים 1870-1917 הותר לכל רשות לעצב את בוליה לפי ראות עיניה, וכך הונפקו כמה אלפי עיצובים שונים. בין העיצובים גם רבים בעלי ענין לאספן התימאטי. בחרנו להציג כאן ארבעה מהם.

שירותי דואר זמסטבו פעלו עד פרוץ המהפכה הבולשביקית ב-1917.

אסף אברהם, אספן של בולי בריטניה, הוציא לאור את המילון האנציקלופדי החדש לבולאות ולדואר – ראה באתר האינטרנט www.philapub.com. כתובתו לצורך תגובות: philapub@gmail.com.

פירוק לגורמים

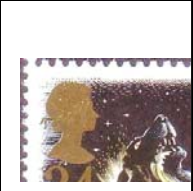

כולנו מכירים את הגליונות המורכבים מבולים שונים זה מזה. הנה דוגמא של גליון כזה, המוקדש ללוח השנה הסיני. מה עושים אם אחד הבולים בגליון דרוש לנו לצרכי תצוגה? מצד אחד, ברור שהגליון השלם תופס מקום יקר על דף התצוגה מבלי לתרום דבר מבחינת הסיפור (מעבר לבול עצמו). מצד שני, רוב האספנים לא אוהבים לפרק גליון כזה לגורמים, ומעדיפים לשמור את הגליון באלבום כשהוא שלם. האם מותר להציג גליון כזה בחלון, כך שרק הבול הרלוונטי יהיה חשוף לעיני קהל הצופים?

ושאלת המשך: האם ניתן להציג בחלון צמדה של אותו בול? ברור, שאם הצמדה היא נדירה במיוחד, ניתן להציג אותה במלואה, מתוך מחשבה שתוספת הניקוד עבור נדירות תפצה על הפגיעה בשטף הסיפור. אבל ישנם מקרים בהם הצמדה אינה נדירה דיה כדי להציג אותה במלואה, אולם נדירה ויקרה מספיק כדי להרתיע את האספן מפני פירוקה.

המומחים שלנו, **ד"ר יהושע מגר ומנחם לדור**, מאוחדים בדעתם: במקרה של גליון מודרני יש לפרק אותו ולהציג את הבול הבודד הקשור לתצוגה. ממילא אין מדובר בפריטים יקרים, כל שאין קושי לקנות שני גליונות – אחד לשמירה בבית כשלם והשני לצורכי פירוק. בכל מקרה אין להציג גליון כזה בחלון.

לגבי צמדות – אם יש ערך של נדירות יש להציג את הצמדה במלואה. אם פריט כזה יכול להשתלב בתצוגה באגף המסורתי או בתולדות הדואר אז יש לו גם מקום בתצוגה באגף התימאטי. ואם אין ערך של נדירות יש לפרק את הצמדה. במקרה ומדובר בצמדה יקרה אך לא נדירה – מומלץ בפשטות להמנע מקניה של פריט כזה.

חויה מצרית מפתיעה

לאחרונה הצגתי את האוסף שלי "הבית היהודי – המאבק להשרדות" בתערוכה בינלאומית ברומא וזכיתי במדליה מוזהבת גדולה. במהלך התערוכה פגשתי את **האני סאלאם**, אספן מצרי שגם שימש כשופט בתערוכה. קצת להפתעתי קיבלתי ממנו מחמאות רבות על התצוגה שלי, וזאת למרות הנושא הציוני המובהק. לדבריו (אותם הוא גיבה בהזמנה לארוחת צהרים משותפת) זו הייתה אחת התצוגות היפות אותן ראה בתערוכה.

מתברר שהמחמאות לא היו מן השפה ולחוץ בלבד. לאחרונה קיבלתי מסר בדואר אלקטרוני ממר סאלאם. מסתבר שהוא "הוריד" את התצוגה שלי מרשת האינטרנט, והוא משתמש בה כדי להדגים בחוגים הבולאיים אותם הוא מעביר כיצד יש לבנות תכנית ולפתח נושא. בין החוגים הללו יש גם חוג המיועד לילדים, ומתברר שהתצוגה שלי מעוררת בילדי קאהיר רצון לאסוף בולים המראים את הצד הישראלי של הסכסוך.

במציאות בה אנו חיים אין זה דבר של מה בכך לקבל מחמאות שכאלה מאזרח של מדינה ערבית, מה עוד שנושא התצוגה הוא רגיש כל כך. מבחינתי זו הייתה חויה מפתיעה ומרגשת. אם הצלחתי באמצעות התצוגה שלי להביא את דבר ישראל לילדי קאהיר הרי שמאמצי הרבים לא היו לשוא.

בברכה,
לורנס פישר

אספן ינשופים זקוק לעזרה

כידוע, אני אוסף ומציג את נושא הינשופים. הגיע אלי מידע לפיו בשנות הששים או השבעים הונפקה גלוית דואר צבאית של פיקוד ההדרכה (פה"ד) עליה מתנוסס סמל הפיקוד הכולל ראש של ינשוף. האם מישהו יכול לאשר את דבר קיומה של הגלויה? אם הגלויה אכן קיימת אשמח מאוד לצרף אותה לאוסף שלי. האם מישהו ידוע כיצד ניתן להשיג גלויות כאלה?

וובהזדמנות זו שאלה נוספת: בשנת 1922 הנפיק הדואר האוסטרי סדרה של אחד עשר בולים (מיכל 398-408) כולם בעיצוב אחיד, המראה אשה אשר על גבי ראשה נראה ינשוף. האם מישהו יודע להסביר מה מסמל הינשוף במקרה זה? אשמח לשמוע מכם בטלפון 08-8541748 או 052-4013000.

בתודה מראש,
משה אפרת